

ČESKÁ REPUBLIKA
ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Krajský soud v Ostravě – pobočka v Olomouci rozhodl samosoudkyní JUDr. Martinou Radkovou ve věci

žalobkyně: **nezl. V. S. Š.**
bytem X
zastoupená advokátem JUDr. Markem Matěnou
sídlem Jeremenkova 221, 779 00 Olomouc

proti
žalovanému: **Ministerstvo práce a sociálních věcí**
sídlem Na Poříčním právu 376/1, 128 01 Praha

o žalobě proti rozhodnutí žalovaného ze dne 25. 1. 2023, č. j. X, ve věci doplatku na bydlení

takto:

- I. Žaloba se **zamítá**.
- II. Žádný z účastníků **nemá** právo na náhradu nákladů řízení.

Odůvodnění:

1. Žalovaný napadeným rozhodnutím zamítl odvolání žalobkyně a potvrdil rozhodnutí Úřadu práce České republiky – krajské pobočky v Olomouci (dále jen „úřad práce“) ze dne 1. 12. 2022, č. j. X. Úřad práce tímto rozhodnutím odňal žalobkyni doplatek na bydlení, protože neosvědčila skutečnosti rozhodné pro posouzení nároku na dávku pomoci v hmotné nouzi a její výši.
2. **Žalobkyně v žalobě** namítala, že byl nepřiměřený a zbytečně zatěžující požadavek úřadu práce, aby doložila kompletní výpisy z účtu č. X u Air Bank a. s. od jeho založení v roce 2016 do října 2022. Tato výzva úřadu práce byla šikanózní a v rozporu se zákonem

č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění účinném ke dni vydání napadeného rozhodnutí (dále jen „ZPHN“) a v rozporu s judikaturou.

3. Žalobkyně na výzvu úřadu práce doložila přehled internetového bankovníctví k citovanému účtu, kde je uveden zůstatek a grafický vývoj finančních prostředků na účtu od jeho zřízení. Z něho vyplývá, že na účtu byly po většinu období nulové zůstatky, pouze v září 2017 na účtu bylo necelých 5 000 Kč. Nulový zůstatek na účtu je od prosince 2021 do října 2022, za který žalobkyně žádala doplatek na bydlení přiznat. Žalobkyně jako nemajetná osoba neměla prostředky na to, aby za požadovaný podklad vydala několik tisíc Kč.
4. Tento postup úřadu práce byl v rozporu se zásadou procesní ekonomie a co nejmenšího zatěžování účastníka řízení ve smyslu § 6 odst. 2 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění účinném ke dni vydání napadeného rozhodnutí (dále jen „správní řád“). Postup úřadu práce byl v rozporu s § 4 odst. 2 správního řádu, protože k žalobkyni nebyl vstřícný a nebyl službou veřejnosti.
5. Nejvyšší správní soud (dále jen „NSS“) stanovil, že tato zásada se nejsilněji projevuje v řízeních, jehož předmětem jsou sociální dávky; účastník řízení má právo na bezplatné právní zastoupení; úřady mají poskytovat účastníkům řízení v sociálních věcech odbornou pomoc (rozsudek NSS č. j. 6 Ads 57/2007-42 nebo č. j. 6 Ads 157/2011-57). Výzva účastníku řízení v sociálních věcech nesmí být zatěžující, šikanózní a účelová (rozsudek č. j. 6 Ads 219/2015-30). Podle rozsudku Krajského soudu v Českých Budějovicích č. j. 64 Ad 7/2022-53 přiměřená doba, po kterou může úřad práce žádat zpětně doložení výpisů z bankovního účtu, jsou tři měsíce. To znamená, že na žalobkyni se vztahuje § 10 odst. 2 ZPHN, podle kterého rozhodným obdobím pro nárok na doplatek na bydlení jsou tři měsíce před aktuálním kalendářním měsícem. NSS shledal v rozsudku č. j. 6 Ads 218/2015-30 období čtrnácti měsíců, za které měl účastník řízení předložit bankovní výpisy, jako dlouhé.
6. Úřad práce neodůvodnil, proč chce výpis z účtu za tak dlouhé období. Úřad práce pouze uvedl, že rozdíl mezi výdaji a příjmy lze pokrýt z úspor a z výpisů z účtu úřad práce může ověřit, jestli žalobkyně disponuje majetkem, který by přiznání doplatku na bydlení vylučoval. Graf vývoje zůstatku na citovaném účtu prokázal, že žalobkyně úspory neměla. Proto neexistoval žádný ospravedlnitelný důvod žádat po žalobkyni výpisy za období od roku 2016 do roku 2022. Správní orgány předložený důkaz nesprávně vyhodnotily. Správní orgány měly v tomto případě hodnotit, jestli výzva k doložení výpisů z účtu není zatěžující, šikanózní či bezúčelná (srov. rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočky v Liberci č. j. 58 Ad 13/2021-22). Podle žalobkyně výzva šikanózní byla, protože žalobkyně má omezenou schopnost právní obrany, finanční prostředky velmi potřebuje a ve správním řízení šlo o zajištění existenční potřeby zajištění důstojného bydlení osobě v hmotné nouzi. Poplatky za výpisy z účtu ve výši několika tisíc Kč jsou pro žalobkyni existenční částkou. Žalobkyně mimoto musela vyhledat advokáta, kterého si nemůže dovolit.
7. **Žalovaný ve vyjádření k žalobě** uvedl, že úřad práce přiznal a vyplácel žalobkyni od května 2022 doplatek na bydlení z titulu užívání bytu v Olomouci, N. 1293/2a, a to nájemní formou, na základě žádosti uplatněné 24. 5. 2022. Podle žádosti byla dávka vyplácena na

účet u peněžního ústavu v České republice (dále jen „ČR“) vedeném v českých korunách a vlastníkem bankovního účtu byl J. H. (pronajímatel bytu). Přílohou žádosti bylo prohlášení žalobkyně a společně posuzované osoby M. Š. (zákonné zástupkyně žalobkyně), že nevlastní bankovní účet, ani nemají dispoziční právo k bankovnímu účtu u žádného peněžního ústavu a v případě založení nového bankovního účtu tuto změnu ihned doloží.

8. V říjnu 2022 došlo ke změně pronajímaného bytu, nově na adrese O., 8.k. 521/7. Žalobkyně nahlásila 26. 10. 2022 úřadu práce písemně změnu způsobu výplaty dávky, a to tak, že příspěvek na živobytí a doplatek na bydlení mají být zasílány na účet u peněžního ústavu v ČR vedeném v českých korunách. Žalobkyně doručila úřadu práce 7. 11. 2022 dodatek č. 10 k rámcové smlouvě, ze kterého vyplynulo, že ke stávajícím bankovním službám poskytovaným Air Bank a. s. paní M. Š. se přidávají ještě vedení běžného účtu.
9. Úřad práce zjistil dotazem u Air Bank a. s., že na jméno matky žalobkyně jsou vedeny dva účty. Žalobkyně doložila úřadu práce 14. 11. 2022 rámcovou smlouvu o finančních službách (vedení účtu) poskytovaných Českou spořitelnou a. s. od 10. 11. 2022. Žalobkyně doručila úřadu práce 15. 11. 2022 datovou schránkou prohlášení její a zákonné zástupkyně, že žalobkyně má dispoziční právo k bankovnímu účtu vedenému u České spořitelny a. s. a dále, že zákonná zástupkyně nevlastní bankovní účet, ani nemá dispoziční právo k bankovnímu účtu u žádného peněžního ústavu a v případě založení nového bankovního účtu tuto změnu ihned doloží. Žalobkyně doručila úřadu práce 16. 12. 2022 hlášení změn – změnu způsobu výplaty všech dávek na účet u České spořitelny a. s.
10. Vzhledem k nesrovnalostem úřad práce vyzval žalobkyni k jejich odstranění, a to doložením smlouvy o zřízení účtu vedeného u Air Bank a. s., výpisů z tohoto účtu od jeho založení doposud a opravou prohlášení o vlastnictví bankovního účtu dle skutečnosti, a to do osmi dnů ode dne oznámení výzvy. Žalobkyně byla ve výzvě poučena o možných následcích neuposlechnutí výzvy. Žalobkyně ve stanovené lhůtě výzvě nevyhověla. Úřad práce jí proto doplatek na bydlení odejmul od 1. 10. 2022.
11. Žalovaný k žalobním námitkám sdělil, že rodině žalobkyně jsou dávky pomoci v hmotné nouzi poskytovány od roku 2014. Ze žádosti o doplatek na bydlení uplatněné v květnu 2022 a přiložených dokladů vyplývá, že žalobkyně a její zákonná zástupkyně prohlásily, že nedisponují žádným bankovním účtem. Dávka byla vyplácena na účet pronajímatele. Z celého správního řízení nevyplývá, že by žalobkyně disponovala bankovním účtem. I dávka státní sociální podpory příspěvek na bydlení či náhradní výživné byly poukazovány prostřednictvím poštovního poukazu. Proto úřad práce nepožadoval průběžné prokazování majetkových poměrů prostřednictvím výpisů z účtu.
12. Úplně první informací ze strany žalobkyně o tom, že disponuje bankovním účtem bylo 7. 11. 2022 ohlášení změny – změna způsobu výplaty dávky příspěvek na živobytí a doplatek na bydlení ze dne 26. 10. 2022 a následné doložení dodatku č. 10 k rámcové smlouvě. Žalobkyně pak doložila 14. 11. 2022 smlouvu s Air Bank a. s. Přesto žalobkyně, respektive její zákonná zástupkyně 15. 11. 2022 prohlásila, že nevlastní bankovní účet, ani nemá dispoziční právo k bankovnímu účtu u žádného peněžního ústavu. Žalobkyně tedy prohlásila skutečnost, která se nezakládala na pravdě. Žalovaný byl proto přesvědčen, že úřad práce byl oprávněn požadovat po žalobkyni smlouvu o zřízení účtu u Air Bank a. s. a

také výpisy z tohoto účtu od jeho založení dosud. Úřad práce přitom nemohl předpokládat, že účet byl zřízen již v roce 2016 a že žalobkyně v předchozím období při pobírání dávky pomoci v hmotné nouzi tuto skutečnost zatajila. Nehledě na to, že dávky pomoci v hmotné nouzi pobírala rodina žalobkyně od roku 2014 a majetkové poměry žalobkyně spočívající v disponování s bankovním účtem v této době nemohly být ze zřejmých důvodů ověřovány. Úřad práce byl proto oprávněn žalobkyni vyzvat k tomu, aby došlo k opravě prohlášení o vlastnictví bankovního účtu podle skutečnosti.

13. K námitce týkající se prokázání pohybu na účtu z internetového bankovníctví žalovaný uvedl, že k ní nemohl přihlédnout. Doloženy byly přehledy vývoje zůstatku na účtu, a nikoliv výpisy z účtů, ze kterých by byl patrný počáteční a konečný zůstatek a také příchozí a odchozí platby. Navíc z předloženého grafového znázornění vyplývá, že žalobkyně měla na svém bankovním účtu pohyby. Ačkoliv z předloženého přehledu je zřejmé, že z internetového bankovníctví lze získat i výpisy z účtu, z nejasného důvodu byl předložen pouze přehled vývoje zůstatku. Je obecně známo, že z internetového bankovníctví lze pořídit výpisy z účtu bezplatně. V případě doložení výpisu z účtu datovou schránkou navíc není nutné tyto výpisy ani tisknout. Žalobkyně tedy mohla poskytnout úřadu práce výpisy z účtu, které získala bezplatně, bez nutnosti osobně se dostavit k bankovnímu ústavu. Žalovanému tak není zřejmé, v čem žalobkyně spatřuje výzvu úřadu práce za extrémně nepřiměřenou, zbytečně zatěžující a šikanózní. Žalobkyně nesplnila povinnost, kterou jí stanovil úřad práce ve výzvě, neboť nedoložila požadované výpisy z účtů, ani neopravila prohlášení o vlastnictví bankovního účtu. Proto jí byl doplatek na bydlení odejmut v souladu se zákonem.
14. Žalovaný odkázal na rozsudek NSS č. j. 6 Ads 219/2015-30, podle kterého povinnost tvrdit a prokázat nedostatečné majetkové poměry leží především na žadateli či příjemci dávky. Nestačí je pouze tvrdit, ale musí je také prokázat. Žalobkyně nevyhověla výzvám úřadu práce a svou majetkovou situaci vůbec neosvědčila, jak po ní úřad práce žádal. Citovaným § 49 odst. 1 písm. a) a § 49 odst. 2 ZPHN se důkazní aktivita (břemeno) ohledně osvědčení nároku na dávku přenáší na žadatele o dávku, respektive i na osoby, jimž dávka byla dříve přiznána (příjemce). Jinými slovy, příjemce dávky nebo osoba společně posuzovaná má povinnosti osvědčovat rozhodné skutečnosti. Úřad práce je oprávněn ji k tomu vyzvat. To, že žalobkyně neosvědčovala rozhodné skutečnosti týkající se majetkových poměrů, respektive že prohlašovala skutečnosti, které se ukázaly nepravdivými, je zřejmé ze spisové dokumentace.
15. Úřadu práce nebyly dostupné informace o tom, před jakou dobou byl bankovní účet založen. Dávky pomoci v hmotné nouzi byly poskytovány od roku 2014. Při zjištění data sjednání smlouvy o bankovním účtu u Air Bank a. s. je proto procesně ekonomické vyžadovat výpisy z účtu zpětně, neboť bylo namístě zpětně posoudit nárok na dávky a jejich výši s ohledem na případnou změnu v majetkových poměrech žalobkyně. Ostatně ani pro účely dávky doplatek na bydlení ke dni 1. 10. 2022 žalobkyně nedoložila výpisy z účtu za rozhodné období a neopravila prohlášení o vlastnictví účtu. Žalobkyně tak neposkytla potřebnou součinnost. Správním orgánům nelze přičítat k tíži nesoučinnost žalobkyně, a to zejména za situace, kdy se považuje za osobu ohroženou nedostatkem finančních prostředků.

16. Žalobkyně prohlásila skutečnosti, kterými uvedla úřad práce v omyl. Za účelem odstranění rozporů v jejích tvrzeních byla vyzvána k prokázání majetkových poměrů formou výpisu z účtu, neboť tak může úřad práce ověřit, že žadatel, respektive příjemce dávky nedisponuje takovým majetkem, který by vylučoval, že splňuje podmínky pro přiznání dávky pomoci v hmotné nouzi. Žalobkyně byla povinna v souladu s § 49 ZPHN vyhovět výzvě úřadu práce, aby osvědčila skutečnosti rozhodné pro nárok na dávku, její výši nebo výplatu, a to ve lhůtě do osmi dnů ode dne doručení výzvy, neurčil-li úřad práce delší lhůtu. Nesplní-li osoba ve lhůtě stanovené úřadem práce požadované povinnosti, může být po předchozím upozornění žádost o dávku zamítnuta, výplata dávky zastavena nebo dávka odejmuta. Úřad práce stanovil žalobkyni výzvou povinnost, ke splnění povinnosti jí stanovil lhůtu a řádně ji poučil o následcích nesplnění povinností stanovených výzvou, avšak žalobkyně tyto povinnosti stanovené výzvou a zákonem ve stanovené lhůtě nesplnila.
17. Žalovaný uzavřel, že jeho postup a postup úřadu práce byly v souladu se zákonem a nejednalo se o výzvu zatěžující, bezúčelnou či šikanózní. Byly zjištěny rozporné skutečnosti. Žalobkyně byla vyzvána k odstranění těchto rozporů a tyto rozpory neodstranila. Žalobkyně již nejméně při uplatnění této konkrétní žádosti o doplatek na bydlení mohla uvést relevantní skutečnosti týkající se jejích majetkových poměrů a mohla je prokázat tak, aby nebyly až následně zjištěny rozpory.
18. **Žalobkyně v replice** nad rámec žaloby namítla, že sdělení žalovaného o tom, že žalobkyně prohlásila, že nevlastní bankovní účet ani nemá dispoziční právo k bankovnímu účtu, je lživé a v rozporu se spisovým materiálem. Žalobkyně naopak 15. 11. 2022 prohlásila, že má dispoziční právo k účtu č. X. Nedávalo by žádný smysl, aby žalobkyně žádala o změnu způsobu výplaty 26. 10. 2022 a za 20 dní (15. 11. 2022) sdělila, že žádný účet nemá. Přitom žalovaný odůvodnil výzvu k předložení výpisu z účtů za dobu šesti let tím, že žalobkyně lhala.
19. Žalovaný dále uvedl, že nemohl vědět, že bankovní účet byl zřízen již v roce 2016. To však není pravda, vyplývá to ze spisového materiálu. Žalobkyně doložila úřadu práce rámcovou smlouvu s Air Bank a. s. ze 7. 9. 2016 a přehled internetového bankovníctví, který začíná rokem 2016.
20. Žalobkyně se dále ohradila proti tvrzení žalovaného, že pobírala dávky od roku 2014. Žalovaný se tím snaží znovu zdůvodnit nutnost doložení výpisů z účtů za posledních šest let. Toto tvrzení je však účelové. Žalobkyně pobírala dávky k mateřské, případně nárazově, vždy pouze maximálně v období pár měsíců. Žalobkyně rozhodně nepobírala dávky od roku 2014 dosud nepřetržitě. Žalovaný navíc své tvrzení nepodložil žádným důkazem.
21. K tvrzení žalovaného, že z přehledu internetového bankovníctví nevyplývají počáteční a konečné zůstatky a příchozí a odchozí platby, žalobkyně vyzdvihla, že z přehledu jasně vyplývá, že na účtu žádný pohyb nebyl s výjimkou exekucí, což žalobkyně doložila. Drtivou většinu času byl na účtu nulový či dokonce minusový zůstatek, pouze v září 2017 bylo na účtu necelých 5 000 Kč. Tento přehled dokládá tvrzení žalobkyně o nemajetnosti. Nulový zůstatek na účtu a žádný pohyb je na účtu od prosince 2021, tedy celých deset měsíců předcházejících zkoumané dávce za říjen 2022.

22. K poučení žalovaného, že výpisy z internetového bankovníctví lze pořídit bezplatně a při zaslání datovou schránku není třeba je tisknout, žalobkyně vysvětlila, že v internetovém bankovníctví nebylo možné udělat výpisy za předchozích více než šest let. Bylo nutné se osobně dostavit do banky a tam si je nechat vyhotovit za poplatek. Měsíční výpis bez pohybu zabere asi tři strany textu. V tomto případě se jedná asi o 250 stran textu, které by se nevešly do datové schránky. Navíc je třeba k tomu mít odpovídající počítač za tisíce korun s placeným internetovým připojením. Období, za které úřad práce výpisy z banky požadoval, 24násobně překračuje běžnou tříměsíční dobu zpětného zkoumání, a to bez relevantního odůvodnění.
23. Správní orgány si neuvědomují těžkost situace žalobkyně, a to, jak je pro žalobkyni obtížné výzvě vyhovět. Úřad práce výzvu vydal bez odůvodnění a správní orgány se nezaobíraly tím, jaké období je pro posouzení dávky rozhodné.
24. **Soud přezkoumal** napadené rozhodnutí podle § 65 a násl. zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů (dále „s. ř. s.“), v mezích žalobních bodů a při přezkoumání rozhodnutí soud vycházel ze skutkového a právního stavu, který tu byl v době rozhodování žalovaného (§ 75 odst. 1 a 2 s. ř. s.).
25. Soud **ze správního spisu** zjistil, že úřad práce přiznal žalobkyni doplatek na bydlení ve výši 5 271 Kč od května 2022. Zbylý pro věc významný obsah správního spisu je popsán v napadeném rozhodnutí a dále v rozsudku.
26. **Úřad práce rozhodl** dne 1. 12. 2022 tak, že žalobkyni doplatek na bydlení odnímá od 1. 10. 2022. Úřad práce zaslal žalobkyni 18. 11. 2022 výzvu, aby doložila skutečnosti rozhodné pro posouzení nároku a výši doplatku na bydlení za měsíc říjen 2022. Konkrétně se jednalo o smlouvu o zřízení účtu č. X vedený u Air Bank a. s. na jméno M. Š. (matka žalobkyně), výpisy z tohoto účtu od jeho založení doposud, opravené prohlášení o vlastnictví bankovního účtu dle skutečnosti, vystavené M. Š. a V. S. Š. (žalobkyně). Žalobkyně byla poučena o následcích nevyhovění výzvě. Zákon o pomoci v hmotné nouzi upravuje poskytování pomoci k zajištění základních životních podmínek osobám, které se nacházejí v hmotné nouzi.
27. Ačkoliv neexistuje zákonná definice pojmu „hmotná nouze“, lze dovodit, že se jedná o specifickou sociální situaci osoby (nebo společně posuzovaných osob), charakteristickou nedostatkem prostředků k uspokojování základních životních potřeb, a to jak finančních prostředků, tak i předmětů či služeb bezprostředně potřebných k životu. Osobám v hmotné nouzi může být poskytnuta pomoc prostřednictvím dávek pomoci v hmotné nouzi, ovšem pouze při splnění zákonem stanovených podmínek. Příjemce dávky musí činit takové aktivity, aby předcházel nepříznivým životním situacím a případně řádně spolupracoval s orgánem pomoci v hmotné nouzi při řešení své nepříznivé situace.
28. Úřad práce odkázal na § 2 odst. 2 písm. b) ZPHN nouzi a definici hmotné nouze a na definici celkových majetkových poměrů podle § 15 odst. 2 téhož zákona. Prostředky uložené na bankovním účtu jsou ve smyslu § 15 odst. 2 ZPHN majetkem ve finanční podobě, se kterým může žadatel nakládat okamžitě. Z výpisu účtu může správní orgán ověřit, že žadatel, respektive příjemce dávky nedisponuje takovým majetkem, který by vylučoval, že splňuje podmínky pro přiznání dávky pomoci v hmotné nouzi. Proto úřad práce žalobkyni vyzval k doložení výše uvedených výpisů z účtu. Žalobkyně byla povinna

je doložit podle § 49 odst. 1 písm. a) ZPHN a byla poučena, že pokud tak neučiní, může jí být dávka podle § 49 odst. 5 ZPHN odejmuta. Žalobkyně požadované skutečnosti nedoložila, ačkoliv byla upozorněna na možné následky. Podle § 3 odst. 1 písm. h) ZPHN nestanoví-li zákon jinak, není osobou v hmotné nouzi osoba, které byla dávka odejmuta podle § 45 odst. 2 nebo § 49 odst. 5 ZPHN, nebo s ní společně posuzovaná osoba, a to po dobu tří kalendářních měsíců následujících po kalendářním měsíci, ve kterém byla dávka odejmuta.

29. **Žalobkyně v odvolání** namítla, že jsou i se svou matkou osobami v hmotné nouzi a doložila nulový příjem. Úřad práce ji nevyzval k doložení skutečností. Přestože je žalobkyně doložila, úřad práce jí dávku odejmul.
30. **Žalovaný v napadeném rozhodnutí o odvolání** připomněl, že žalobkyně pobírá doplatek na bydlení od května 2022 a spolu se zákonnou zástupkyní pobírají dávky pomoci v hmotné nouzi dlouhodobě, a to od roku 2014. Dávka doplatek na bydlení byla vyplácena na bankovní účet pronajímatele. Podle prohlášení ze dne 4. 10. 2021 nevlastnila žalobkyně ani její zákonná zástupkyně bankovní účet, ani neměly dispoziční právo k bankovnímu účtu u žádného peněžního ústavu. Obě byly srozuměny, že v případě založení nového bankovního účtu tuto změnu ihned doloží. Zákonná zástupkyně žalobkyně byla téhož dne mimo jiné srozuměna s povinností týkající se příjemce a společně posuzovaných osob, že je povinna písemně oznámit úřadu práce změny ve skutečnostech rozhodných pro trvání nároku na dávku, její výši nebo výplatu, a to ve lhůtě do osmi dnů ode dne, kdy se o těchto skutečnostech dozvěděla a o povinnosti vyhovět výzvě úřadu práce, aby osvědčila skutečnosti rozhodné pro nárok na dávku, její výši nebo výplatu, a to do osmi dnů ode dne doručení výzvy, neurčí-li úřad práce jinak. Zákonná zástupkyně žalobkyně doložila 26. 10. 2022 změnu způsobu výplaty a požadavek zasílat dávky pomoci v hmotné nouzi na bankovní účet č. X.
31. Zákonná zástupkyně žalobkyně 7. 1. 2022 prostřednictvím datové schránky doložila dodatek č. 10 ze dne 25. 10. 2022 k rámcové smlouvě č. X s Air Bank a. s. Tímto dodatkem banka přidala k bankovním službám, které už zákonná zástupkyně žalobkyně měla, ještě vedení běžného účtu č. X.
32. Úřad práce 11. 11. 2022 požádal o poskytnutí součinnosti podle § 50 ZPHN Air Bank a. s. a žádal informace, zda má zákonná zástupkyně žalobkyně u bankovní společnosti bankovní účet či dispoziční právo k bankovnímu účtu. Air Bank a. s. poskytla 15. 11. 2022 informaci, že zákonná zástupkyně žalobkyně má u ní vedeny dva bankovní účty, a to č. X a č. X. Zákonná zástupkyně žalobkyně doručila 14. 11. 2022 úřadu práce datovou schránkou rámcovou smlouvu o finančních službách s Českou spořitelnou a. s. ze dne 10. 12. 2022 o zřízení účtu č. X pro žalobkyni. Dále doložila 15. 11. 2022 úřadu práce mimo jiné prohlášení ze dne 14. 11. 2022, že zákonná zástupkyně nevlastní bankovní účet ani nemá dispoziční právo k bankovnímu účtu u žádného peněžního ústavu. Zákonná zástupkyně žalobkyně byla srozuměna, že v případě založení nového bankovního účtu tuto změnu ihned doloží. Dále doložila prohlášení, že má dispoziční právo k bankovnímu účtu č. X u České spořitelny a. s. Na tento účet požadovala zákonná zástupkyně žalobkyně zasílat dávky a datovou schránkou 16. 11. 2022 požádala o změnu způsobu výplaty.

33. Úřad práce 18. 11. 2022 zákonnou zástupkyní žalobkyně vyzval, aby doložila smlouvu o zřízení účtu č. X vedeného u Air Bank a. s., výpisy z tohoto účtu od jeho založení doposud a opravené prohlášení o vlastnictví bankovního účtu podle skutečnosti na přiloženém formuláři pro žalobkyni a zákonnou zástupkyni. Ve výzvě byly obě poučeny, že pokud nesplní povinnost, kterou jim stanovil úřad práce v této výzvě, může být dávka pomoci hmotné nouzi zastavena, snížena či odejmuta podle § 42 odst. 5 ZPHN. Zákonná zástupkyně žalobkyně 3. 12. 2022 doručila úřadu práce rámcovou smlouvu ze 7. 9. 2016 k bankovnímu účtu č. X a otisky obrazovek z internetového bankovníctví k tomuto účtu.
34. Žalovaný odkázal na rozhodnutí úřadu práce a dospěl k závěru, že úřad práce byl oprávněn žalobkyni dávku pomoci hmotné nouzi odejmout, jelikož neměl možnost ověřit skutečnosti rozhodné pro nárok na dávku, její výši nebo výplatu. Pokud účastník řízení a jeho zákonný zástupce požadují zabezpečení svých základních životních potřeb z veřejných financí, respektive ze státního rozpočtu, musí plnit podmínky stanovené právním předpisem, tzn. plnit i povinnosti právním předpisem určené a poskytovat potřebnou součinnost.
35. Žalovaný se ztotožnil se závěrem úřadu práce, že zákonná zástupkyně žalobkyně nesplnila povinnost podle § 49 ZPHN a řádně neosvědčila rozhodné skutečnosti, přestože byla upozorněna na právní důsledky nesplnění povinnosti. K odvolání žalovaný sdělil, že zákonná zástupkyně žalobkyně ve lhůtě stanovené úřadem práce nedoložila požadovaný výpis z bankovního účtu č. X. Proto úřad práce nemohl dostatečně ověřit příjmy a majetkové poměry žalobkyně, a tudíž nemohl zjistit nárok ani výši dávky doplatek na bydlení. Podle žalovaného nebyl skutkový stav zjištěn v souladu s § 3 správního řádu, tedy tak, aby o něm nebyly důvodné pochybnosti.
36. Zákonná zástupkyně žalobkyně 3. 12. 2022 doručila datovou schránkou rámcovou smlouvu k bankovnímu účtu č. X a otisky z internetového bankovníctví, kde je uveden zůstatek a grafové znázornění vývoje finančních prostředků na bankovním účtu. Žalovaný k tomu sdělil, že se nejedná o výpis z bankovního účtu a nelze z doručených údajů ověřit příjmy a majetkové poměry zákonné zástupkyně žalobkyně, respektive nelze zjistit příjmy a nakládání s finančními prostředky za dané období. K otiskům z internetového bankovníctví nelze přihlídnout, neboť jejich vypovídací hodnota je „bezpředmětná“ a tyto otisky neodstranily pochybnosti o příjmech a majetkových poměrech zákonné zástupkyně žalobkyně.
37. Krajský soud dospěl k závěru, že žaloba **není** důvodná.
38. Spornou otázkou bylo, jestli na žalobkyni dopadá § 10 odst. 2 ZPHN, tj. jestli byla povinna úřadu práce na výzvu k doložení majetkových a sociálních poměrů doložit pouze příjem za poslední tři měsíce.
39. Podle § 10 odst. 2 ZPHN „rozhodným obdobím, za které se zjišťuje **příjem** v případě podání žádosti o dávku, je u opakujících se dávek období 3 kalendářních měsíců předcházejících aktuálnímu kalendářnímu měsíci; pokud však došlo u osoby nebo alespoň u jedné ze společně posuzovaných osob k podstatnému poklesu příjmu, a podstatný pokles příjmu v aktuálním kalendářním měsíci nadále trvá, rozhodné období počíná kalendářním měsícem, ve kterém k podstatnému poklesu příjmu došlo, nejdříve však kalendářním měsícem, který o 2 kalendářní měsíce předchází aktuálnímu kalendářnímu měsíci a končí

aktuálním kalendářním měsícem; za podstatný pokles příjmu se považuje zejména ztráta příjmu z výdělečné činnosti, ukončení výplaty podpory v nezaměstnanosti nebo podpory při rekvalifikaci a ukončení výplaty rodičovského příspěvku.“

40. Žalobkyně dovodila, že citované ustanovení se vztahuje na její případ a že úřad práce byl oprávněn po ní požadovat výpisy z účtu pouze za poslední tři měsíce a nikoli za dobu od založení účtu v roce 2016 dosud (tj. do roku 2022).
41. Soud dospěl k závěru, že se § 10 odst. 2 ZPHN na období, za které žalobkyně byla povinna doložit výpisy z účtu, nevztahuje, protože nejde o doložení příjmů, ale skutečností rozhodných pro nárok na dávku. Citovaný § 10 odst. 3 ZPHN hovoří o **příjmech**, avšak výpisy z účtu měly prokázat **majetkové poměry** žalobkyně včetně úspor ve smyslu § 2 odst. 1 ZPHN, a nikoli jen aktuální příjmy podle § 10 odst. ZPHN. Neurčitý právní pojem „majetkové poměry“ je pojem širší než „příjem“ za tři měsíce. Neurčitý právní pojem „majetkové poměry“ byly správní orgány naplnit zjištěným skutkovým stavem.
42. Úřad práce žalobkyni vyzval 18. 11. 2022 podle § 49 odst. 2 a 3 ZPHN k doložení mj. výpisů z účtu od jeho založení dosud v reakci na její podání o existenci účtu a sdělení Air Bank a. s. na výzvu úřadu práce.
43. Postup úřadu práce byl v souladu s § 3 a § 50 a násl. správního řádu. Úřad práce byl povinen zjistit skutkový stav tak, aby o něm nebyly důvodné pochybnosti.
44. Ustanovení § 2 odst. 1 ZPHN úřadu práce ukládá, aby posuzoval „pro účely posuzování stavu hmotné nouze příjmy a **sociální a majetkové poměry osoby, která žádá o dávku, ... společně s příjmy a sociálními a majetkovými poměry dalších osob**. Okruh těchto společně posuzovaných osob se posuzuje podle zákona o životním a existenčním minimu, pokud tento zákon nestanoví jinak.“
45. K tomu, aby úřad práce mohl příjmy a sociální a majetkové poměry posoudit, musí shromáždit takové podklady, aby o zjištěném skutkovém stavu nepanovaly důvodné pochybnosti. Vzhledem k tomu, že si žalobkyně v předchozím období u předcházejícího nájmu bytu nechala zasílat doplatek na bydlení přímo na účet pronajímatele, a se změnou předmětu nájmu ohlásila úřadu práce účet pro zasílání doplatku na bydlení, v souladu se zákonem sdělila tyto skutečnosti úřadu práce (byť po marném uplynutí osmidenní lhůty dle § 49 ZPHN).
46. Žalobkyně oznámila úřadu práce dne 7. 11. 2022 změnu účtu pro zasílání dávky formou dodatku (ze dne 25. 10. 2022) k rámcové smlouvě ze dne 7. 9. 2016. Air Bank a. s. v dodatku uvedla: „Na Vaši žádost přidáváme ke službám, které už u nás máte, ještě vedení běžného účtu“. Z takového obsahu dodatku smlouvy vyplynuly skutečnosti, které žalobkyně úřadu práce nesdělila, a proto úřad práce tuto banku vyzval ke sdělení, zda žalobkyně a její zákonná zástupkyně mají vedený bankovní účet u Air Bank a. s. či dispoziční právo k účtu. Nato Air Bank a. s. úřadu práce potvrdila, že matka žalobkyně má u ní vedeny dva účty.
47. Úřad práce po zjištění účtu vyzval 18. 11. 2022 matku žalobkyně, aby doložila smlouvu o zřízení účtu č. X u Air Bank a. s., výpisy z tohoto účtu od jeho založení dosud a opravila prohlášení o vlastnictví bankovního účtu na přiloženém formuláři u sebe i žalobkyně, a to do osmi dnů od doručení výzvy. Žalobkyně na výzvu úřadu práce nereagovala. Úřad

práce vydal 1. 12. 2022 rozhodnutí o odejmutí dávky. Žalobkyně obdržela rozhodnutí 5. 12. 2022, 3. 12. 2022 doložila požadovanou smlouvu a graf s vývojem zůstatků na účtu a 5. 12. 2022 zaslala odvolání. Žalobkyně v průběhu celého správního řízení žádné výpisy z účtu nedoložila.

48. Smyslem výzvy úřadu práce ze dne 18. 11. 2022 bylo zjištění celkových sociálních a majetkových poměrů žalobkyně. Tuto povinnost ukládá úřadu práce citovaný § 2 odst. 1 ZPHN.
49. Podle § 49 odst. 1 písm. a) ZPHN „žadatel o dávku, příjemce i společně posuzované osoby jsou povinni **osvědčit skutečnosti** rozhodné pro nárok na dávku, na její výši nebo výplatu a na výzvu se osobně dostavit k příslušnému orgánu pomoci v hmotné nouzi, nebrání-li tomu těžko překonatelné překážky, zejména zdravotní stav“.
50. Podle § 49 odst. 2 písm. b) ZPHN „příjemce dávky je povinen vyhovět výzvě orgánu pomoci v hmotné nouzi, aby **osvědčil skutečnosti** rozhodné pro nárok na dávku, její výši nebo výplatu, a to ve lhůtě do 8 dnů ode dne doručení výzvy, neurčil-li orgán pomoci v hmotné nouzi delší lhůtu.“
51. Žalobkyně úřadu práce existenci účtu u Air Bank a. s. nesdělila, zatajila ho až do 7. 11. 2022 (i když existoval od roku 2016), nevysvětlila tuto situaci, a navíc v prohlášení ze dne 15. 11. 2022 uvedla, že žalobkyně ani její zákonná zástupkyně (matka) nemají žádný bankovní účet. Žalobkyně tak nerozptýlila pochybnosti o stavu celkových sociálních a majetkových poměrů svých a své zákonné zástupkyně a o základním zákonném předpokladu pro přiznání požadované dávky. Tyto pochybnosti vznikly doložením dodatku ke smlouvě o účtu, který úřadu práce dosud nebyl znám. Pochybnosti do zjištěného skutkového stavu ve smyslu § 3 správního řádu vznikly i rozporem mezi prohlášením žalobkyně, že ona a její zákonná zástupkyně nemají žádný účet, a přitom současně doložily, že mají zřízeny účty u České spořitelny a. s. a Air Bank a. s.
52. Je třeba vzít v úvahu, že se jedná o řízení na žádost a důkazní břemeno leží především na straně žadatele o dávku. Pokud žadatel o dávku chce využít benefitů, dobrodiní státu, musí splnit také povinnosti, které mu zákon ukládá.
53. V případě povinnosti dle § 49 odst. 2 písm. b) ZPHN se důkazní břemeno do značné míry přesouvá na příjemce dávky, který disponuje potřebnými doklady o rozhodných skutečnostech, především o své finanční situaci. V případě, kdy je příjemce dávky neaktivní a potřebné dokumenty nedodá, nemá správní orgán pravomoc předložení takových informací vynutit. Správní orgán totiž je sice povinen vycházet ze skutečností jemu známých z vlastní úřední činnosti podle § 6 odst. 2 správního řádu, nicméně ostatní rozhodné skutečnosti musí osvědčit příjemce dávky (srov. rozsudek NSS ze dne 13. 7. 2022, č. j. 6 Ads 298/2021-38, publikovaný pod č. 4375/2022 Sb. NSS, či ze dne 19. 4. 2016, č. j. 6 Ads 219/2015-30). Proto může být pro nesplnění takové povinnosti příjemci podle § 49 odst. 5 ZPHN dávka odebrána.
54. Úřad práce postupoval v souladu s vyšetřovací zásadou a zásadou materiální pravdy, které obecně ovládají správní řízení (§ 3 správního řádu). Bylo v zájmu žalobkyně rozptýlit pochybnosti o existenci a využití bankovních účtů. Jestliže úřad práce zjistil, že žalobkyně neuvedla všechny rozhodné skutečnosti, byl povinen v tomto směru provést šetření a bylo povinností žalobkyně na výzvu adekvátně reagovat [§ 49 odst. 1 a odst. 2 písm. b) ZPHN].

Úřad práce se nemůže při zjišťování skutečného stavu věci v mezích vytyčených podmínek pro nárok spoléhat jen na informace předestřené žadatelem o dávku, který mu (ať již vědomě nebo nevědomě) neuvede všechny podstatné informace. Stejně tak žadatel nemůže být pasivní a očekávat aktivitu jen ze strany úřadu práce. Žadatel musí aktivně plnit povinnosti, které mu ukládá ZPHN (srov. rozsudek Krajského soudu v Ostravě č. j. 20 Ad 53/2015-26).

55. Jak uvedl NSS v rozsudku č. j. 6 Ads 219/2015-30, „právě výpisy z účtů mohou správnímu orgánu sloužit jako podklad nutný pro posouzení majetkových poměrů příjemce dávky. Rozdíl mezi výdaji a příjmy lze totiž kupříkladu pokrýt z dříve získaných úspor. Je tedy zcela běžné, pokud správní orgán při posuzování celkových majetkových poměrů vychází z výpisů účtů, neboť tak může ověřit, že žadatel, resp. příjemce, nedisponuje takovým majetkem, který by vylučoval, že splňuje podmínky pro přiznání dávky pomoci v hmotné nouzi.“ V odkazované věci stejně jako v posuzované věci platí, že důkazní aktivita (břemeno) leží na žadateli či příjemci dávky, a proto bylo na žalobkyni, aby výpisy z účtů předložila. Tyto výpisy jsou součástí internetového bankovníctví a bylo na žalobkyni, pokud žádá o dávky pomoci v hmotné nouzi, aby si je pravidelně z internetového bankovníctví stahovala a ukládala. Obstarání výpisů z účtů, na kterém nebyl vysoký počet obrátů, nebylo nepřekonatelnou překážkou ve smyslu § 49 odst. 1 písm. a) ZPHN. Žalobkyně neuvedla, že by existovalo něco, co by jí v tom bránilo. Mohla si stahovat výpisy i do mobilního telefonu nebo na disk. V tom jí pomohli pomoci například rodina, přátelé, neziskové organizace atd.
56. Zákonnost postupu úřadu práce potvrzují i závěry podle rozsudku NSS č. j. 6 Ads 219/2015–30, podle kterého „prostředky uložené na bankovním účtu jsou ve smyslu § 15 odst. 2 zákona o pomoci v hmotné nouzi majetkem ve finanční podobě, se kterým může žadatel nakládat okamžitě“ ... „k tomuto majetku se tedy přihlíží při posuzování nároku na příspěvek na živobytí, a proto bylo vyžadování výpisů z účtů v souladu se zákonem“.
57. Smyslem povinnosti součinnosti žalobkyně (doložení majetkových, příjmových a sociálních poměrů) je transparentně a důvěryhodně prokázat, že splňuje zákonné podmínky pro přiznání doplatku na bydlení. Žalobkyně bagatelizuje výši zůstatku na účtu, avšak úřad práce nemohl vědět, jaké pohyby, zůstatky a úspory na účtu jsou, když o jeho existenci vůbec nevěděl. Povinností úřadu práce není analyzovat grafy, ale zjistit konkrétní údaje o majetkových a příjmových poměrech žalobkyně a společně posuzovaných osob, a to běžnými prostředky, kterými výpisy z účtů jsou.
58. K námitce žalobkyně soud upřesňuje, že posuzování pobírání dávek od roku 2014 nebylo předmětem řízení, který vymezilo napadené rozhodnutí. Proto se soud skutkovým stavem od roku 2014 nezabýval, neměl vztah k projednávané věci.
59. Žalobkyně mohla výpisy z účtů dodat i po uplynutí osmidenní lhůty, kterou jí stanovil úřad práce. Z judikatury NSS vyplývá, že „ustanovení § 49 odst. 2 písm. b) ve spojení s odst. 5 ZPHN výslovně nestanoví, že k později předloženým důkazům nemůže orgán pomoci v hmotné nouzi přihlížet. Jedná se o případ nepravé či neúplné koncentrace, nikoli o zakotvení koncentrační zásady v pravém slova smyslu“ (srov. např. rozsudek NSS č. j. 4 Ads 77/2011-74, č. j. 1 Ads 183/2017-31, č. j. 10 Ads 140/2017-49 nebo č. j. 9 Ads 172/2017-24).

60. Nedůvodná je námitka žalobkyně, že nebyla dostatečně poučena o svých procesních povinnostech. Podle obsahu správního spisu žalobkyně podepsala základní poučení 23. 5. 2022. V něm je mj. uvedeno, že žadatel o dávku je povinen osvědčit skutečnosti rozhodné pro nárok na dávku, její výši nebo výplatu a dát písemný souhlas k jejich ověření. Příjemce dávky a společně posuzovaná osoba jsou povinny oznámit úřadu práce změny ve skutečnostech rozhodných pro trvání nároku na dávku, její výši či výplatu, a to do osmi dnů, kdy se o těchto skutečnostech dozvěděl. Žalobkyně a její matka 23. 5. 2022 písemně prohlásily, že nemají bankovní účet ani dispoziční právo k žádnému účtu a v případě jeho založení tuto změnu ihned doloží; současně udělily souhlas ke zjišťování účtu po dobu pobírání dávky, resp. za rozhodná období.
61. K námitce nedostatku finančních prostředků pro zajištění právní pomoci soud poučuje žalobkyni, že může požádat Českou advokátní komoru o bezplatnou právní pomoc v rozsahu stanoveném zákonem, případně se obrátit na veřejného ochránce práv, bezplatné právní poradny, právní kliniky, neziskové organizace apod. Žalobkyně může v řízení o žalobě proti rozhodnutí požádat před podáním žaloby o osvobození od soudních poplatků a ustanovení advokáta na náklady státu.
62. Závěrem soud shrnuje, že správní orgány zjistily skutkový stav tak, že o něm nebyly důvodné pochybnosti, vybraly správně právní předpisy, pod které jej subsumovaly a z toho vyvodily v souladu se zákonem správné skutkové i právní závěry, se kterými se soud ztotožnil, a proto žalobu zamítl.
63. Soud v souladu s § 60 odst. 1 a 2 s. ř. s. nepřiznal žádnému z účastníků právo na náhradu nákladů řízení, neboť žalobkyně v něm neměla úspěch a správnímu orgánu takové právo ve věcech sociální péče nepřísluší.

Poučení:

Proti tomuto rozsudku **je možno** podat kasační stížnost ve lhůtě dvou týdnů od jeho doručení k Nejvyššímu správnímu soudu v Brně.

Olomouc 23. srpna 2024

JUDr. Martina Radkova v. r.
samosoudkyně